

Léto s PIKem

Alena Součková

Co dělá knihovník v létě? Asi jako většina se těší na dlouhé dny a dobu dovolené, aby si také vzal knížku – preferuje tu klasickou, papírovou, která ještě voní novotou – a začal se do řádků svého oblíbeného autora a žánru... Také já se tak těším a plánuji si, co přečtu, ale již několikátým rokem mě o prázdninách přepadne naléhavý úkol, který je třeba v termínu vyřešit, a poklidná atmosféra je tatam. Letošní léto bylo ve znamení PIKu. Pro ty, kteří zatím nevědí, co se za tajemnou zkratkou skrývá, začnu popořádku.

Využívání počítačů a poskytování služeb veřejně přístupného internetu je dnes v knihovnách samozřejmostí. Knihovní zákon, který je základní knihovnickou legislativou, je v platnosti již desátým rokem a stanoví knihovnám povinnost zajišťovat připojení k internetu. Za období několika let je v knihovnách patrné zvýšení úrovně poskytovaných služeb. Knihovny nejsou jen půjčovnami knih, ale místy vzdělávání a setkávání. Potřebné vybavení knihoven technikou (počítačové stanice, snímače čárových kódů, knihovnický software atd.) bylo pořizováno s využíváním státních dotačních programů a v některých krajích i formou regionálních operačních programů Evropské unie. Problematičtější bylo připojování k internetu. V době před deseti lety nebylo ve všech oblastech optimální pokrytí signálem, bylo třeba instalovat antény, zesilovače nebo využít satelitní připojení – a od toho se odvíjela i výše poplatků, které operátor požadoval. I v dnešní době, kdy je na trhu větší výběr operátorů a rozšířená nabídka služeb, jsou telekomunikační poplatky citelnou součástí rozpočtu. Ne každá domácnost si tyto služby může dovolit. Pro knihovny, které mají být místy veřejně přístupného internetu pro obyvatelstvo, byla situace řešena v rámci veřejné správy. Tehdejší Ministerstvo informatiky ČR na základě vládního usnesení připravilo **Projekt internetizace knihoven (ve zkratce PIK)**, který podporoval poskytování internetu v knihovnách a zajišťoval úhradu poplatků. Vybraným operátorem byla Telefónica O₂, která garantovala pokrytí veškerého území signálem pro vysokorychlostní internet. Využití PIK bylo určeno hlavně knihovnám v malých obcích a odlehlých oblastech. Od roku 2005 bylo připraveno několik výzev k podávání žádostí – v Královéhradeckém kraji se přihlásilo ve dvouletém období přes 50 knihoven a dalších 82 knihoven se do projektu přihlásilo v návaznosti na evropský projekt Internetizace knihoven v Královéhradeckém kraji. Další obce volily připojení knihovny k internetu buď v rámci obce nebo využily výhodnější nabídku jiného poskytovatele, kterých je jen v Královéhradeckém kraji několik desítek. V průběhu dvou let bylo z výsledků statistických šetření potvrzeno, že knihovny jsou počítači skutečně vybaveny a přístupy k internetu někde i převyšují klasické výpůjčky dokumentů. Je třeba se zmínit i o zavádění **regionálních knihovních systémů**, které urychlují a zefektivňují knihovnické činnosti a odbourávají složité rutinní práce administrativního charakteru (např. sáčekový výpůjční systém). Zjednodušuje se a sjednocuje se evidence a katalogizace nových knih, urychluje se proces výpůjček a jejich prodloužování i celková revize fondu knihoven. Lze budovat jednotný souborný on-line katalog, webové stránky knihovny a umožnit vzdálený přístup ke službám knihovny – to vše na základě připojení k internetu. Regionální knihovní systémy jsou tedy prostředkem spolupráce mezi knihovnami, prostředkem pro přenos a zabezpečení dat a v první řadě i pomocníkem knihovníka.

V průběhu prázdnin zazněla v médiích zpráva, že PIK (Projekt internetizace knihoven) by měl být ukončen a bez náhrady zrušen. Co by to znamenalo pro knihovny? Našly by obce ve svých rozpočtech prostředky na zaplacení poplatků? Byl by internet zpoplatněn? Nebo by obce služby veřejného internetu v knihovnách úplně zrušily? Aby se předešlo chaosu a neuváženým krokům, byl iniciativou předsedy SKIPu (Svaz knihovníků a informačních pracovníků) PhDr. Víta Richtera z Národní knihovny ČR informován předseda vlády ČR a proběhlo několik jednání se zástupci Ministerstva vnitra ČR (převzalo agendu po zániku Ministerstva informatiky) a Ministerstva kultury ČR. Důležitým podkladem a argumentem bylo dotazníkové šetření, které proběhlo v srpnu letošního roku. Bylo osloveno přes 3400 knihoven v celé České republice, které služby internetu prostřednictvím PIKu zajišťují. A i když byla doba dovolených, sešlo se přes 3100 odpovědí, a to je dostatečným důkazem, že projekt nebude zrušen, ale přehodnocen. Došlo i na první jednání s operátory.

V Královéhradeckém kraji funguje na 400 knihovnických a informačních pracovištích a asi polovina z nich je v malých obcích do 500 obyvatel, v úvahu je nutno brát i horské oblasti Krkonoš a Orlických hor a pohraniční oblasti Broumova,

Rychnovska aj. K zainteresování obcí na zpracování dotazníků byly vyzvány metodičky pověřených knihoven – právě jim patří poděkování za vysvětlování, komunikaci s knihovníky a starosty a průběžné vkládání údajů. Celé akci předcházelo ještě srovnávání dostupných celostátních tabulek a následné sestavení pomocné tabulky pro náš kraj. Podrobná zpráva byla také připravena pro jednání výboru pro kulturu a památkovou péči Královéhradeckého kraje.

V celostátní databázi je zastoupeno 160 obecních knihoven, 12 poboček a 13 profesionálních knihoven z Královéhradeckého kraje. Tabulka za kraj byla ještě doplněna potřebnými statistickými údaji a v termínu odeslána k dalším důležitým jednáním. Asi ¼ knihoven, tj. 42 obcí, v PIKu nechce pokračovat, nejvíce na Hradecku, kde 20 knihoven využije výhodnější připojení. A doufám, že i knihovny, které dotazník neodeslaly v termínu, mají připojení k internetu vyřešeno nebo na ně v rámci projektu PIK ještě nedošla řada. Konkrétně knihovny s profesionálními pracovníky v Libáni, Kopidlně a Vysokém Veselí a obecní knihovny Běleč nad Orl., Blešno, Střezetice, Bystřice, Kacákova Lhota, Kbelnice, Lukavec u Hořic, Milíčeves, Mladějov, Slavhostice, Třtěnice, Úlibice, Valdice, Vrbice, Vršce, Bohuslavice, Jasenná, Mezilesí, Rychnověk, Říkov, Stárvok, Trubějov, Vysokov, Žernov, Černíkovice, Králova Lhota, Orlické Záhoří, Kostecké Horky, Nová Ves, Tutleky, Černý Důl.

Dokument Národní rozvojový plán ČR 2007 až 2013, který souvisí s projekty a čerpáním finančních prostředků z Evropské unie, se mimo jiné zmiňuje o důvodech posílení tzv. informační společnosti a vyjmenovává závažné faktory, jako nízkou počítačovou gramotnost obyvatel, nedostatečné využívání informačních a komunikačních technologií malými a středními podniky a domácnostmi, nízkou dostupnost vysokorychlostního přístupu k internetu, nízké vybavení domácností PC a zařízeními pro využívání služeb informačních a komunikačních technologií, nedostatečnou motivaci veřejnosti k využívání moderních technologií i podceňování informační bezpečnosti...

I to jsou příležitosti pro knihovny, které by se měly využít – a jako si nedovedeme představit knihovnu bez knih a časopisů, tak i přístup k internetu pro veřejnost v knihovnách bude stále potřebný.